

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.16, november 2020

Indledningen er redigeret af Kirsten Vad

Tilsyn ved Steen Tullberg

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2023

Indledning til

Nordens Mythologi eller Sindbilled-Sprog historisk-poetisk udviklet og oplyst

ved Ole Vind

Indhold

- 1 Biografisk baggrund
  - 1.1 Asalæren
  - 1.2 Historisk Vidskab
  - 1.3 Den kirkelige anskuelse
  - 1.4 Beowulf og angelsakserne
  - 1.5 Forarbejder
- 2 Universal-Historisk Vidskab
  - 2.1 Nordens ånd
  - 2.2 Græsk og nordisk
  - 2.3 Tro og anskuelse
  - 2.4 Universalprofetiske myter
- 3 Bogens modtagelse, udbredelse og anvendelse
- 4 Anvendt litteratur

1 Biografisk baggrund

Nordens Mythologi fra 1832 er et hovedværk i Grundtvigs forfatterskab. Her forbindes centrale temaer fra tidligere værker: den oldnordiske mytologi, den angelsaksiske digtning, verdenshistorien og den kirkelige anskuelse i en historiefilosofisk syntese, der siden skulle danne grundlag for alle senere værker. I 1832 var Grundtvig med Holger Begtrup's ord "naaet op paa Højdedraget af sin Forfatterbane, og i de følgende ti Aar frembringer han sit Livs Hovedværker" (Begtrup 1907, s. 5).

1.1 Asalæren

På titelbladet er anført “Anden omarbejdede Udgave”. Det henviser til *Nordens Mythologi* fra 1808, men der er i 1832 tale om et helt nyskrevet værk med et langt videre perspektiv. I 1808 ville Grundtvig give en så vidt mulig tro gendigtning af forfædrenes mytologi. I 1832 ville han genvække nordisk ånd til store bedrifter i samtiden.

Grundtvig var tidligt optaget af den nordiske mytologi, som det fremgår af værker som *Lidet om Sangene i Edda* (1806), *Om Asalæren* (1806) og *Nordens Mythologi* (1808). Interessen for den nordiske fortid var Grundtvig ikke ene om. Om denne tidens interesse, inspirationen fra den tyske romantik, de litterære og historiske kilder og om Grundtvigs brug og behandling heraf se indledningerne til de nævnte værker her: [Lidet om Sangene i Edda](#), [Om Asalæren](#) og [Nordens Mythologi](#).

Her skal det kun kort resumeres, at Grundtvig hos F.W.J. Schelling havde mødt et syn på verdenshistorien som et guddommeligt epos eller verdensdrama med en oprindelig gylden tidsalder efterfulgt af et stort fald, og – efter et vendepunkt – åndens successive fremskridt mod en endelig forsoning med det evige. Dette syn blev for Grundtvig en nøgle til fortolkningen af den nordiske mytologi – især digtet *Vølvens Spådom* – som poetisk historiefilosofi. Grundtvigs velkendte skepsis over for Schelling gjaldt dennes naturfilosofiske idealisering af kristendommen, men berørte aldrig den historiefilosofiske udlægning af verdensdramaet (Vind 1999, s. 155-165).

Efter krisen i vinteren 1810-1811 og den kristelige vækkelse lagde Grundtvig det, han nu omtalte som sin ‘asarus’ bag sig (Grundtvig 1815, s. 128 og 138; Lundgreen-Nielsen 1980, s. 394 f.). Men ideen om asalæren som poetisk historiefilosofi levede videre og indgår også i *Nordens Mythologi* 1832 (Grundtvig 1832, s. 164).

1.2 Historisk Vidskab

Efter krisen vendte han sig mod historiske emner. Karakteristisk var hans gentagne forsøg på at skrive verdens- eller universalhistorie, en genre, der var udbredt i Europa siden slutningen af 1700-tallet (Vind 1999, s. 45-55).

Gentagne gange søgte han at skrive verdenshistorie: *Kort Begreb af Verdens Krønike i Sammenhæng* (1812), *Kort Begreb af Verdens Krønike, betragtet i Sammenhæng*, bind 1 (1814), *Udsigt over Verdens-Krøniken fornemmelig i det Lutherske Tidsrum* (1817) og på vers i *Krønike-Riim til Børne-Lærdom* (1829).

Grundtvig var især inspireret af tidens tyske tænkere, der som Herder, Fichte og Schelling havde udgivet originale historiefilosofiske værker (Vind 1999, s. 65-95). Også Grundtvigs interesse var historiefilosofisk. Han ville ikke blot skildre begivenheder i kronologisk følge, men se verdenshistorien ‘i sammenhæng’ som resultat af åndelige kræfter med en retning og et mål som udtryk for Forsynets styrelse. Det gjaldt om at følge “Ideen om Tidernes Sammenhæng og Kristus i deres Middelpunkt” (Grundtvig 1812, s. XXVI).

I stedet for ordet historiefilosofi foreslog Grundtvig på dansk 'historisk Vidskab', idet Vidskab skulle være det danske ord for filosofi med en bredere betydning: stræben efter videnskabelighed, erkendelse, visdom (Grundtvig 1816, s. 110; Vind 1999, s. 137-147). I 1832 fandt hans historiefilosofi sin afklarede form under den udvidede betegnelse 'Universal-Historisk Vidskab'.

1.3 Den kirkelige anskuelse

Grundtvigs første verdenskrøniker var præget af hans bogstavelige bibeltro og af kristelig moralisering. En vigtig forudsætning for *Nordens Mythologi* blev nybruddet i hans kristendomssyn med den kirkelige anskuelse fra 1825. Den kendes også som hans 'mageløse opdagelse', der gjorde den kristne tro uafhængig af Bibelens bogstav (Vind 1999, s. 216-222).

Grundtvig søgte bagom Bibelen og gjorde trosbekendelsens ord, mundtligt forplantet i menigheden siden Kristus og apostlenes dage, til grundlaget for kristendommen. Den kristne menighed har skabt Bibelen, og ikke omvendt, og således kan Bibelen forstås som menneskeligt vidnesbyrd. I 1832 førte det til den principielle skelnen mellem 'tro og anskuelse'.

1.4 Beowulf og angelsakserne

I sommeren 1815 havde Grundtvig læst en nyudkommet udgave af det angelsaksiske digt *Beowulf*. Det førte til en 'Beowulf-rus' (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 641 og s. 651), der skulle få lige så langtrækkende følger for forfatterskabet som asarusen. Angelsakserne var i grunden et nordisk folk, og *Beowulf* var dermed det ældste vidnesbyrd om nordisk ånd og et sidestykke til *Vølvens Spådom* som oldnordisk, poetisk historiefilosofi. Dertil kom, at angelsakserne var det første nordiske folk, som blev kristnet, og at det var fra England, kristendommen kom til de tyske og nordiske folk.

I 1820 udgav han sin egen oversættelse, eller snarere frie gendigtning, *Bjowulfs Drape* (se [indledningen](#) hertil). Og i det lille skrift fra 1822, *Blik paa Poesiens Historie og Bernhard Severin Ingemann* (som først blev tryk i 1985), sættes *Beowulf*, den kristne angelsaksiske digter Cædmon og Shakespeare ind i en universalhistorisk sammenhæng: "der begynder aabenbar et nyt Tidsrum i Poesiens Historie med *Villiam*, som i Kirkens med *Morten Luther*, og i Handelens med Vasco di Gama og Columbus" (Grundtvig 1985, s. 43).

Hermed foregribes et hovedtema i *Nordens Mythologi*. Det samme gælder henvisningen i 1822 til de græske myters plads i poesiens historie (Vind 1999, s. 129), et tema som spiller en hovedrolle i 1832.

Interessen for angelsakserne førte ham i 1828 til at søge om og opnå støtte til at besøge England for nærmere at studere angelsaksiske håndskrifter, der kunne oplyse også dansk og nordisk historie. Og i somrene 1829, 1830 og 1831 tilbragte han nogle måneder i England. Her blev han ganske betaget af den borgerlige foretagsomhed, den "*fri og levende Virksomhed*" (Grundtvig 1877, s. 422), som vidnede om, at den 'nordiske kæmpeånd' stadig var levende.

Det gjorde kun angelsaksernes digtning mere betydningsfuld og bekræftede Shakespeares rolle som forvarsel om en ny tids historisk-poetiske digtning. Nu fik han klarhed over angelsaksernes nøglerolle i verdenshistorien. *Beowulf* blev det missing link, der kædede Norden til den universalhistoriske udviklings hovedstrøm fra Babel, Jerusalem, Hellas og Rom.

Straks efter hjemkomsten fra England i 1831 gik han i gang med at arbejde på *Nordens Mythologi*, hvori det hedder, at “da det har truffet sig saa vel, at baade *Bjowulfs Drape* kom til Danmark, og dens Oversætter kom til Engeland, er jeg omsider blevet istand til at give en *Oversigt*, som jeg er vis paa, skal Ingen vildlede” (Grundtvig 1832, s. 142).

1.5 Forarbejder

Karakteristisk for *Nordens Mythologi* er den lange indledning i tre afsnit, der fylder næsten en tredjedel af bogen, og som i grunden udgør et selvstændigt værk. Den lægger ikke kun op til mytefortolkningen, men rækker langt videre med Grundtvigs hele afklarede syn med den universal-historiske Vidskab.

Der er i Grundtvig-arkivet bevaret mange forarbejder til denne indledning. De er grundigt undersøgt i Kaj Thanings disputats fra 1963 *Menneske først – Grundtvigs opgør med sig selv* (Thaning 1963, s. 107-256) som støtte for disputatsens tese: at Grundtvig gennem et dybtgående selvopgør i 1832 blev ‘omvendt til virkeligheden’, sekulariserede sit historiesyn og dermed lagde grunden til hele sit senere folkelige og kirkelige virke.

Thanings tese er ikke ubestridt i forskningen (Vind 1999, s. 25-33), men det synes klart, at indledningen er kommet til verden “efter vistnok flere fødselsveer end noget andet af Grundtvigs værker” (Thaning 1963, s. 113). Og sikkert er det, at Grundtvig med indledningen til *Nordens Mythologi* i 1832 nåede sit endelige og afklarede syn på menneskelivet, kristendommen og verdenshistorien.

Historiesynet udfoldes bredt i *Haandbog i Verdens-Historien*, og i resten af forfatterskabet forbinder det de forskellige sider heraf: menneskeligt og kristeligt, nationalt og universelt, verdenshistorisk og kirkehistorisk.

2 Universal-Historisk Vidskab

Med sin universalhistoriske Vidskab ville Grundtvig godtgøre, at

naar Man betragter Aandens Verden med *Nordiske Öine* i *Christendommens Lys*, da faaer Man Begreb om en *Universal-Historisk* Udvikling, Konst og Vidskab, der omfatter hele *Menneske-Livet*, med alle dets Kræfter, Vilkaar og Virkninger, frigiör, styrker og forlyster Alt hvad der staaer i Pagt med *Enkelt-Mandens*, *Folkenes* og hele *Menneske-Slægstens* timelige Velfærd, og maa nödvendig lede til den fuldkomneste Forklaring [forklarelse] af Livet, der paa Jorden er muelig (Grundtvig 1832, s. 7).

2.1 Nordens ånd

Med det indledende “Rim-Brev til Nordiske Paarørende” gør Grundtvig det klart, at han med bogen vil vække “Nordens Kæmpe-Aand” (s. 95) med dens vilje til kamp for ånd og frihed – “Frihed for *Loke* saavel som for *Thor*” (s. XI).

Forudsætningen herfor er synet på folk og folkeånder som overhistoriske enheder, en gang for alle sat ind i historien efter Babel som beskrevet i Første Mosebog (Vind 1999, s. 111-124). Den folkeånd, der kom til udtryk i den oldnordiske mytologi, er således den samme som i *Beowulf*, i Shakespeare, i det moderne Englands ‘fri og levende virksomhed’, og som altså nu skal genvækkes i Norden.

Til Grundtvigs historiesyn hørte, at verdenshistorien kan forstås gennem kun fire *hovedfolk*, nemlig jøderne, grækerne, romerne og nordboerne (Grundtvig 1832, s. 19 f. og s. 24). Han satte jøderne og grækerne højt, men betragtede romerne som et åndløst røverfolk. Og i den nye tid er det nu det fjerde hovedfolk, nordboerne, der skal lede menneskeslægten videre efter Forsynets plan.

De i folkevandringstiden udvandrede nordboer havde allerede øvet store bedrifter med angelsakserne og under korstogene, men nu måtte “det *kværsiddende* [tilbageværende] og ei det *udvandrede Norden* blive Aandens Hoved-Hjul” (s. 3). Her skulle skabes en ny og højere historisk Vidskab i “Modsætning til den *Romersk-Italienske* Livs-Plage og Aands-Fortærelse” (s. 8).

Til den universalhistoriske Vidskab hørte også ideen om verdenshistorien som et naturligt levnedsløb analogt med det enkelte menneskes livsaldre og domineret af psykologiske karakteristika hentet herfra. Således var “*Old-Tiden Phantasiens Alder, Middel-Alderen Fölelsens, og den ny Tid Forstandens* eller Efter-Tankens” (s. 55). Forstandens tidsalder var også oplysningens og videnskabens tidsalder, hvor en universalhistorisk Vidskab skulle kaste lys over menneskeslægten historie og endemål.

Grundtvigs syn var i pagt med oplysningstidens stærke fremskridtstro. *Nordens Mythologi* er præget af optimisme på vegne af den nye nationale selvbesindelse efter Napoleonskrigene, løfterne om folkefrihed og af videnskabens fremskridt. Grundtvig var blevet profet for det “verdenshistoriske Gyldenaar i det nittende Aarhundrede”, som det hed i 1838 (Grundtvig 1877, s. 468).

Det gjaldt en ny lærdom med den universalhistoriske Vidskab, men lige så vigtig var en folkelig vækkelse: “*Folkelig Vidskab* eller Folke-Dannelse og Folke-Oplysning i rigtig, aandelig Forstand, det er det andet nödvendige *Kæmpe-Skridt*, der maa giøres uopholdelig” (Grundtvig 1832, s. 24). Der er brug for “Et *Borgerligt og Ridderligt Academie*, eller hvad Man vil kalde en saadan höiere Anstalt for folkelig Dannelse og for praktisk Duelighed i alle Hoved-Fag” (s. 28). Inden længe udmøntede dette ønske sig i skrifterne om Akademiet i Sorø og den folkelige højskole.

2.2 Græsk og nordisk

I den universalhistoriske Vidskab indgår som et fremtrædende tema også den græske oldtidsmytologi. Grundtvig betragter nu de græske myter på linje med de nordiske som vidnesbyrd om græsk folkeånd og grækernes rolle som hovedfolk i

universalhistorien. De havde haft deres storhedstid i oldtiden, men som mange intellektuelle i Europa fulgte Grundtvig med sympati grækernes uafhængighedskamp i 1820'erne.

Det afgørende er modstillingen af ånden i græsk og nordisk mytologi som svarende til modstillingen af natur og historie – og af kvindeligt og mandligt. De græske myter er naturpoesi, der spejler den jordiske, sanselige kærlighed, hvor de nordiske er historisk poesi om en højere åndelig kærlighed. De ser livet “fra dets natur-historiske og dets universal-historiske Side, thi derved forbindes de som Mand og Kvinde, udtrykkende det samme Menneske-Liv i sin *Kraft* og i sin *Skiönhed*” (s. 84).

Der gælder, at “Grækenlands og Nordens Myther afbilde ligesaa universelt Menneskets Forhold til Jorden og til Tiden” (s. 88), og derfor hører begge til den kommende “*Græsk-Nordiske* eller *Ny-Danske* Livs-Udvikling og Aands-Dannelse” (s. 7 f.). Med *Bragesnak* fra 1844 skulle Grundtvig give en mere udførlig fortolkning af græsk mytologi.

2.3 Tro og anskuelse

En forudsætning for *Nordens Mythologi* er Grundtvigs kirkelige anskuelse fra 1825. Det hedder indledningsvis, at det er afgørende at besinde sig “ei alene paa Forskiellen mellem Christendom og Bibel-Tro, men ogsaa mellem Christen Tro og Christelig Anskuelse” (s. 14). I stedet for “Christelig Anskuelse” foretrak han “den Mosaisk-Christelige Grund-Anskuelse” (s. 11), da det handlede om det lys over historien, som kastes fra både jødernes og de kristnes historie.

Den kristne tro betyder troen på Kristus som den opstandne frelser. Den mosaisk-kristelige anskuelse betyder at se menneskelivet som oprindelig skabt til et paradisliv, men senere faldet dybt for gennem historien gradvist at udvikle sig frem mod et genvundet paradys.

Den mosaisk-kristelige anskuelse betyder således et bibelsk historiesyn, fra Første Mosebog til Johannes' Åbenbaring. I den forstand var og forblev Grundtvig bibeltro, men han kan nu medgive, at også hvis Jesus var en profet uden guddommelig særstatus, kan verdenshistorien forstås ‘naturligt’ som et universalhistorisk verdensdrama.

Med adskillelsen mellem tro og anskuelse kunne Grundtvig virke for folkelig oplysning også uden at forudsætte den kristne tro. I *Haandbog i Verdens-Historien* hedder det udtrykkeligt, at han vil skelne “skarpt mellem *Kirke* og *Skole*, *Tro* og *Vidskab*, *Timeligt* og *Evigt*” (Grundtvig 1833, s. VIII).

Adskillelsen betød også en forsoning med den tyske naturfilosofi og med de “Naturalister, med Aand” (Grundtvig 1832, s. 74), der som Schelling anerkendte menneskets åndelige væsen uden at dele troen på Kristus som den personlige frelser. Nu lyder en forsonende bemærkning: “*Natur-Philosophien* var imidlertid et glimrende Forsög paa at forbinde Phantasien med Forstanden” (s. 86). Det vil imidlertid netop først lykkes her i Norden, “hvor *Poesi* og *Historie* har været sammensmeltede fra Arilds-Tid” (s. 86), hvad mytologien vidner om.

2.4 Universalprofetiske myter

Hvor han i *Nordens Mytologi* i 1808 havde betragtet myterne som poetiske udtryk for de gamle nordboers sjæleliv, så rummer myterne nu et langt større potentiale, for "Hoved-Folkenes Myther er universal-prophetiske" (s. XXVI, se også s. 67). De nordiske myter vidner således om en endnu levende nordisk folkeånd, dens opgave og førende rolle i verdenshistorien i 1800-tallet (Vind 1999, s. 181-187).

Myter benytter sig af 'sindbilledsprog', der for Grundtvig betød det samme som poesi i højeste forstand: et billedsprog for den usynlige, åndelige virkelighed og dens kræfter. Som oldtidspoesi har de oprindeligt lydt som levende, mundtlige ord, modsat bøgernes – herunder mytologiernes – døde skrift. Når Grundtvig taler om "Ære-Frygt dyb for det *levende Ord*" (Grundtvig 1832, s. XII), så er det forudsat, at der er tale om mere end blot mundtlig tale, nemlig om ord med åndelig kraft.

Med udtrykket historisk-poetisk menes, at myterne som historiske udtryk for ånd og sandhed kan og skal gendigtes af en ny tids åndsbeslægtede skjalde, for at indholdet kan blive levende og bidrage til at vække folkeånden på ny. Grundtvigs 'udvikling og oplysning' af myterne i 1832 bliver også en fri udvikling af hans eget livs- og historiesyn. Alfader og nornerne vidner om nordboernes sans for tidernes sammenhæng, en åndelig styrelse og et evighedsmål. Kampene mellem aser og jætter afspejler kampen mellem det ædle menneskelivs idealer og åndløs stræben, mellem kampglæde og dødbideri.

De enkelte myter har med den profetiske dimension fået større historiefilosofisk rækkevidde: *Vølvens Spådom* ses ikke kun som en beåndet digters anelser, men som den nordiske folkeånds højeste profetiske skabelse, der peger på, hvad der nu er Nordens verdenshistoriske opgave: at skabe den universalhistoriske Vidskab.

Tilsvarende er myten om asken Yggdrasil vokset. I 1808 spillede Yggdrasil en underordnet rolle som en del af "Fabellæren", nærmest et poetisk billede af tiden og tidens gang (Grundtvig 1808, s. 153). I 1832 har billedet fået større dimensioner. Yggdrasil har fået en fremskudt plads i fremstillingen og en ny verdensomspændende betydning som et storslået, ægte nordisk billede: "den Universal-Historiske Ask, eller Menneskehedens Stam-Træ, af hvis Rod *Erfarings-Kilden* unægtelig udspringer, og af hvis Dryp den daglig voxer" (Grundtvig 1832, s. 240).

Myten om Heimdal, der 1808 spillede en helt underordnet rolle (Grundtvig 1808, s. 26 f.), har fået en fremtrædende plads som "Udtrykket for den *Vidskab og Forstand*, der ikke spotter, bestrider [bekæmper] eller forraader, men *forsvarer Aandens og Poesiens Verden*" (Grundtvig 1832, s. 478).

3 Bogens modtagelse, udbredelse og anvendelse

Bogen gav ikke umiddelbart anledning til danske anmeldelser. Først i 1839, i Frederik Barfods fællesnordiske tidsskrift *Brage og Idun*, finder man en anmeldelse ved professor Christian Flor. Både Barfod og Flor sympatiserede med Grundtvig, og Flor forklarer de hidtil manglende anmeldelser med den generelle skepsis over for

Grundtvig, og at man “ikke rigtig har kunnet forstå, hvad Grundtvig egentlig mente” (Flor 1839, s. 177).

Han medgiver også, at *Nordens Mythologi* kan være noget af en udfordring, da den kræver, at man kan “opfatte en hel ny Verdens-Anskuelse, et formeligt filosofisk System, der ligeså fuldt som *Kants* eller *Schellings* eller *Hegels* eller hvilken som helst Hoved-Filosofs, udfordrer [kræver] en fuldkommen Forandring i vor gamle Måde at betragte Tingene på” (s. 177).

Flor tager ikke direkte stilling til denne verdensanskuelse, men går nøjere ind på livsalderanalogien og på forholdet mellem græske og nordiske myters livsforståelse. Og så giver han et vidtløftigt referat af tolkningen af myterne.

Endvidere gør Flor i en fodnote opmærksom på en anmeldelse på engelsk i *The Foreign Quarterly Review* fra 1836. Her omtales Grundtvig som en uafhængig og original tænker, som har arbejdet med *Beowulf* og angelsaksiske manuskripter. Men *Nordens Mythologi* er skrevet “in a tone of bitter and sarcastic satire, under the guise of pleasantry” (s. 438), rettet mod bøger, skrift, romerne og latinen til fordel for det mundtlige ord og grækernes og skandinavernes åndelige overlegenhed.

Anmelderen oversætter loyalt flere af Grundtvigs mytefortolkninger, men er ikke begejstret for hans “strange and not peculiarly agreeable style of satire” (s. 440). Grundtvig kaldes en “whimsical author” (s. 444). Der er dog en betinget påskønnelse af hans høje vurdering af England og det engelske – dog undtaget latinens andel heri!

I det af Michael Ditlev Kriger, Frederik Barfod og Peder Ludvig Møller redigerede *Nordisk Ugeskrift*, nr. 21, 1837, er den engelske anmeldelse omtalt og delvist oversat (s. 177-181). Det bemærkes også her, at tavsheden fra danske anmeldere er påfaldende. Af samme grund bragte Grundtvigs kampfælle Jacob Christian Lindberg denne omtale og oversættelse i *Nordisk Kirke-Tidende*, som han redigerede (1837, nr. 25, s. 385-394).

Fik bogen ikke et bredere publikum, så ramte den en særlig gruppe. Fra 1830'erne begyndte den såkaldte grundtvigianisme at tage form som en folkelig-kirkelig bevægelse med blandt andet Lindbergs *Nordisk Kirke-Tidende* som talerør. Særlig betydning fik det, at Askov Højskoles forstander fra 1865, Ludvig Schrøder, lagde *Nordens Mythologi* og *Haandbog i Verdens-Historien* til grund for undervisningen som en slags programskrift for de grundtvigske højskoler (Vind 1999, s. 493-505). Efterspørgslen fra de grundtvigske kredse ligger bag udgivelsen af en tredje udgave af *Nordens Mythologi* i 1870 (dvs. anden udgave af bogen fra 1832).

Nordens Mythologi fik aldrig nogen bred læserskare. Men for en intellektuel elite i det grundtvigske miljø, i præstegårde, på højskoler og lærerseminarier, fik bogen betydning som en historiefilosofisk ballast, der støttede deres virke for at højne den historiske bevidsthed.

4 Anvendt litteratur

- Begtrup, Holger (1907) “[Indledning til] Haandbog i Verdens-Historien” i *N.F.S. Grundtvigs Udvalgte Skrifter*, bind 1-10, bind 6, s. 5 f. København.
- Flor, Christian (1839) “Nordens Mythologi eller Sindbilled-Sprog” i *Brage og Idun*, bind 1, hæfte 1, s. 176-230. København.
  - Grundtvig, N.F.S. (1808) *Nordens Mytologi eller Udsigt over Eddalæren for dannede Mænd der ei selv ere Mytologer*. København.
  - Grundtvig, N.F.S. (1812) *Kort Begreb af Verdens Krønike i Sammenhæng*. København.
  - Grundtvig, N.F.S. (1815) *Kvædlinger*. København.
  - Grundtvig, N.F.S. (1816) “Om det Philosophiske Aarhundrede” i *Danne-Virke*, bind 1, s. 107-130. København.
  - Grundtvig, N.F.S. (1829) *Krønike-Riim til Børne-Lærdom med Indledning og Anmærkninger*. København.
  - Grundtvig, N.F.S. (1832) *Nordens Mythologi eller Sindbilled-Sprog historisk-poetisk udviklet og oplyst*, 2. omarbejdede udgave. København.
  - Grundtvig, N.F.S. (1833-1843: 1833-1856) *Haandbog i Verdens-Historien. Efter de bedste Kilder. Et Forsøg*, bind 1-3, bind 1 (1833). København.
  - Grundtvig, N.F.S. (1833-1843: 1833-1856) *Haandbog i Verdens-Historien. Efter de bedste Kilder. Et Forsøg*, bind 1-3, bind 2 (1836). København.
  - Grundtvig, N.F.S. (1833-1843: 1833-1856) *Haandbog i Verdens-Historien. Efter de bedste Kilder. Et Forsøg*, bind 1-3, bind 3 (1843-1856). København.
  - Grundtvig, N.F.S. (1844) *Bragesnak om Græske og Nordiske Myther og Oldsagn*. København.
  - Grundtvig, N.F.S. (1870) *Nordens Mythologi eller Sindbilled-Sprog historisk-poetisk udviklet og oplyst*, 3. udgave. København.
  - Grundtvig, N.F.S. (1877) *Mands Minde 1788-1838. Foredrag over det sidste halve Aarhundredes Historie, holdte 1838*, udg. Svend Grundtvig. København.
  - Grundtvig, N.F.S. (1985) *Blik paa Poesiens Historie og Bernhard Severin Ingemann. Manuskript i Grundtvig-arkivet, Fasc. 175.1, fra 1822*, udg. Flemming Lundgreen-Nielsen. København.
  - Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819*. København.
  - *Nordisk Kirke-Tidende* (1837), nr. 25, 28. maj. København.

- *Nordisk Ugeskrift* (1837), nr. 21, 21. maj. København.
- Thaning, Kaj (1963) *Menneske først – Grundtvigs opgør med sig selv*. København.
- *The Foreign Quarterly Review* (1836), vol. XVI, januar. London.
- Vind, Ole (1999) *Grundtvigs historiefilosofi*. København.